

UZASADNIENIE

Dnia 9 listopada 2015 r. zapadł wyrok mocą, którego Sąd Rejonowy w Kutnie tytułem należności głównej zasądził od pozwanej J. Ś. na rzecz strony powodowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. G. kwotę 6.157,39 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 marca 2014 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 1.294 zł w ramach zwrotu kosztów procesu.

W dniu 23 listopada 2015 r. strona powodowa wystąpiła z wnioskiem o uzupełnienie wyroku poprzez wpisanie prawidłowej stopy procentowej odsetek naliczanych od kwoty 6.157,39 zł od dnia 11 marca 2014 r., to znaczy odsetek umownych naliczanych według zmiennej stopy procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP.

Wyrokiem uzupełniającym z dnia 8 stycznia 2016 r. Sąd Rejonowy w Kutnie uzupełnił swoje wcześniejsze orzeczenie, co polegało na zasądzeniu od pozwanej na rzecz strony powodowej odsetek od kwoty 6.157,39 zł wedle stopy procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, pomniejszonych o wysokość odsetek ustawowych.

Oba powyższe wyroki zaskarżyła odrębnymi apelacjami pozwana J. Ś., domagając się ich uchylenia. Skarżąca nie zgłosiła pod adresem wspomnianych rozstrzygnięć żadnych skonkretyzowanych zarzutów, poprzestając na odwołaniu się do swojej trudnej sytuacji osobistej, życiowej i majątkowej. Na tej płaszczyźnie skarżąca podniosła, iż z przyczyn obiektywnych miała trudności ze spłatą należności, dlatego też przedmiotowe wyroki są dla niej krzywdzące. W szczególności skarżąca nie zgodziła się zaś z zasądzeniem aż tak wysokich odsetek.

W odpowiedzi na apelację, skierowaną przeciwko wyrokowi uzupełniającemu, strona powodowa wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wywiedzione przez pozwaną apelacje, pomimo braku merytorycznej zawartości, okazały się w sumie zasadne i zgodnie z intencją skarżącej wywołały pożądaną przez nią skutek w postaci uchylenia zaskarżonych wyroków i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Rzeczne rozstrzygnięcie było zaś podyktowane tym, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, wobec czego kontrolowane orzeczenia w istocie rzeczy nie nadawały się do weryfikacji w toku instancji, co wymagało wyeliminowania ich z obrotu prawnego.

Pojęcie "istoty sprawy", o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nie rozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniedbania, które w ogólnym rozrachunku polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, opubl. OSNC Nr 1/1999 poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, opubl. baza prawna LEX Nr 50750; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, opubl. baza prawna LEX Nr 519260 oraz wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, opubl. baza prawna LEX Nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sąd Apelacyjny w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, LEX nr 516551 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12

Na gruncie niniejszej sprawy istota problemu zasadza się tak naprawdę na kwestii odsetek. W ramach przypomnienia wskazać należy, że pod pojęciem odsetek rozumie się tradycyjnie wynagrodzenie za korzystanie przez pewien czas z cudzego kapitału lub też za opóźnienie w zapłacie wymagalnej już sumy pieniężnej (por. T. Dybowski, A. Pyrzyńska, [w:] System Prawa Prywatnego, t. 5, 2013, s. 273, Nb 151). Cechą charakterystyczną tego wynagrodzenia jest to, że jego wysokość jest obliczana według pewnej stopy procentowej w stosunku do czasu użycia kapitału. Zgodnie zaś z dyspozycją art. 359 § 1 k.c. obowiązek zapłaty odsetek powstaje tylko wtedy, gdy wynika to z czynności prawnej, z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu. Co do zasady wyróżnić można dwa rodzaje odsetek: zwykle (nazywane kapitałowymi albo kredytowymi), które pełnią przede wszystkim funkcję wynagrodzenia za korzystanie z cudzego kapitału oraz odsetki za opóźnienie uregulowane w art. 481 k.c. (zwane potocznie „odsetkami karnymi”), stanowiące rekompensatę za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego. Stosownie do treści art. 359 § 2¹ k.c., wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne art. 359 § 2² k.c. Ustawowe określenie odsetek maksymalnych pełni więc funkcję limitującą wysokość wynagrodzenia należnego kredytodawcy w związku z udzieleniem kredytu. Tym samym ustawodawca wyklucza obciążanie kredytobiorcy jakimkolwiek zryczałtowanym odszkodowaniem przekraczającym kwotę odsetek maksymalnych liczonych od wymagalnego zadłużenia, wynikającego z dokonanej z pożyczkodawcą czynności prawnej. Wysokość tej stopy określają każdorazowo postanowienia uchwały Rady Polityki Pieniężnej w sprawie stopy referencyjnej, oprocentowania kredytów refinansowych, oprocentowania lokaty terminowej oraz stopy redyskontowej weksli w Narodowym Banku Polskim, wydanej na podstawie art. 12 ust 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 908). W tym miejscu zwrócić jednak należy uwagę, że sporna jest kwestia, czy ograniczenie wysokości odsetek do odsetek maksymalnych (art. 359 § 2¹ § 2² k.c.) dotyczy wyłącznie odsetek kapitałowych mających swe źródło w czynności prawnej, czy też rozciąga się również na tzw. odsetki za opóźnienie wynikające z art. 481 k.c., czyli z ustawy.

W przedmiotowej sprawie na pierwszy rzut oka wydaje się, iż postępowanie powodowego (...) -u dochodzącego również należności ubocznej było prawidłowe, z racji dostosowania się do obowiązujących stóp lombardowych. Jednakże Sąd nie pochylił się wystarczająco nad tą materią, albowiem nie rozważył należycie jakie znaczenie miał fakt wygaśnięcia umowy pożyczkowej pod koniec 2013 r. Innymi słowy głównym zadaniem Sądu było przesądzenie jakiego rodzaju odsetki (umowne czy ustawowe) należą się stronie powodowej. Na tej zaś płaszczyźnie wydane zostały dwa konkurujące ze sobą rozstrzygnięcia, przy czym Sąd próbował rozwikłać ten problem przy zastosowaniu instytucji uzupełnienia wyroku, co akurat tutaj było niedopuszczalne. W myśl art. 351 k.p.c. strona może złożyć wniosek o uzupełnienie wyroku w przypadku, gdy jej żądanie nie zostało uwzględnione w całości, sąd nie orzekł o natychmiastowej wykonalności wyroku bądź nie zamieścił stosownego orzeczenia, które powinien był zamieścić z urzędu. Uzupełnienie wyroku wchodzi więc w rachubę wówczas, gdy Sąd nie orzekł o całości żądania. W szczególności odnosi się do sytuacji, w której nie wydano rozstrzygnięcia merytorycznego, co do niektórych z roszczeń przedstawionych przez powoda albo nie uwzględniono roszczenia w całości, a jednocześnie nie oddalono powództwa w pozostałej części (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 r., II UZ 46/13). Dodatkowo wniosek o uzupełnienie wyroku można złożyć nawet wówczas, gdy sąd pominął inne wnioski składane przez strony, a w tym o zasądzenie kosztów.

Przekładając powyższe na grunt kontrolowanej sprawy okazuje się, że Sąd wniosek o uzupełnienie wyroku powinien odnieść do zakresu swojego rozstrzygnięcia co do odsetek poprzez oddalenie powództwa w pozostałej części. Wówczas można by mówić o prawidłowym stanie rzeczy, ponieważ zapadłaby decyzja, której brakowało wcześniej. Zamiast tego ze strony Sądu pojawiło się jednak zupełnie inne rozwiązanie wyrażające się zmianą rozstrzygnięcia w przedmiocie odsetek. Korekta własnego rozstrzygnięcia jest wprawdzie możliwa, ale dotyczy to wyłącznie postanowień, co do których wywiedziono oczywiście uzasadnione zażalenie (art. 395 § 2 k.p.c.). Merytoryczna ingerencja nie obejmuje natomiast już wyroków, które podlegają zmianie jedynie w toku instancji, wobec czego kompetencje w tej sferze posiada Sąd odwoławczy. Brak jest podstawy do uzupełnienia wyroku przez podwyższenie zasądzonych odsetek.

Uwzględnienie wniosku oznaczałoby dokonanie zmiany prawomocnego wyroku, co byłoby niedopuszczalne (por. post. SN z 19.9.1989 r., I CR 241/89, niepubl.);

Skoro więc Sąd Rejonowy uczynił więcej aniżeli mógł, wydając nieprawidłowy wyrok uzupełniający z dnia 8 stycznia 2016 r., to zaistniała konieczność jego uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Dla klarowności sytuacji identycznie trzeba było też potraktować pierwotny wyrok z dnia 9 listopada 2015 r. To orzeczenie nie mogło się ostać dlatego, że Sąd w uzasadnieniu wyroku nie zamieścił na temat odsetek żadnej najdrobniejszej nawet wzmianki, przez co rzeczzone rozstrzygnięcie nie mogło być zweryfikowane pod kątem merytorycznym.

Konkludując stwierdzić należy, iż brak należytych rozważań prawnych spowodował, iż Sąd Rejonowy nie odniósł się w pełni do całości żądań strony powodowej. Mylne stanowisko Sądu we wskazanym zakresie doprowadziło w rezultacie do tego, iż Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy. W razie zajścia takiej sytuacji procesowej Sąd II instancji może uchylić zaskarżony wyrok. W rozpoznawanej sprawie nie jest zaś możliwe wydanie przez Sąd odwoławczy orzeczenia reformatoryjnego, bowiem wymagałoby to ustosunkowania się do kluczowych zagadnień mających znaczenie dla rozpoznania sprawy. Poza tym w ten sposób strona powodowa zostałaby pozbawiona jednej instancji, zwłaszcza przy negatywnej merytorycznej ocenie, któregoś ze składników roszczenia.

Wobec powyższego na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. oba wyroki podlegały uchyleciu, a sprawa została przekazana Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia, w tym również rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.